

Katyń

80. rocznica

Zbrodnie Rosji Sowieckiej
na Polakach w latach 1937-1941

Opracowanie: Andrzej Burghardt
Zbigniew Koralewski
Krzysztof Wąż

© COPYRIGHT 2022 Coalition of Polish Americans

(dotyczy jedynie zakazu modyfikacji zawartości, lecz nie rozpowszechniania materiałów)

Znajomość historii naszego kraju pochodzenia, Polski, również tej tragicznej, której symbolem jest Katyń, jest szczególnie ważnym elementem poczucia wspólnoty narodowej.

Historia Polski, a zwłaszcza okresu II Wojny Światowej, jest często z różnych przyczyn **zafałszowywana i deformowana**, zwłaszcza w mediach, filmach i programach szkolnych, **również w USA**.

Dlatego musimy starać się **dobrze poznać prawdę** o tych wydarzeniach.

Zwróćmy uwagę na:

- Ludobójczy charakter Operacji Polskiej, przeprowadzonej przez Rosjan w latach 1937-1938;
- Antypolski pakt niemiecko-sowiecki i atak na Polskę we wrześniu 1939 r.;
- Fakt, że Polska, jako jedyny kraj II wojny światowej, została zaatakowana ze wszystkich stron przez dwa mocarstwa, jak również od środka przez „piątą kolumnę”;
- Metody eksterminacji narodu polskiego przez Niemców i Rosjan;
- Katyń jako szczególny przykład kontynuacji sowieckiego ludobójstwa na Polakach;
- Czystki etniczne: wywiezienie około 1-2 milionów Polaków na Syberię;
- Ukrywanie i fałszowanie prawdy o sowieckich zbrodniach na narodzie polskim.

Operacja Polska NKWD w latach 1937-1938

„Operacja Polska” była przeprowadzona przez NKWD (sowiecką tajną policję stosującą straszliwy terror). Polegała na aresztowaniu i mordowaniu lub deportacji osób polskiego pochodzenia na terytorium Rosji Sowieckiej (czystki etniczne).

Według dokumentów NKWD, jedynie w pierwszym roku uwięziono około **240 tys. osób**, z tego prawie **połowę** zamordowano, resztę skazano na pobyt w łagrach lub wywieziono do Kazachstanu i na Syberię. **Drugi rok** trwania Operacji Polskiej przyniósł **podobne liczby ofiar**.

Ofiary „Operacji Polskiej” w latach 1937-38

Akcją objęto wszystkich, których podejrzewano o pochodzenie polskie.

Polaków zabijano lub deportowano w tamtym czasie tylko dlatego, że byli Polakami. Świadczy to o ludobójczym charakterze Operacji Polskiej. System sowiecki uważał Polaków, bardziej niż inne narodowości, za swoich potencjalnych wrogów.

Był to wzorzec dla organizowania późniejszych masowych aresztowań i ludobójczych przesiedleń i mordów. Ocenia się, że łącznie zbrodni tego rodzaju Sowietci dokonali na Polakach w **ok. 800 miejscach.**

Pakt podpisany pomiędzy Rosją Sowiecką i Niemcami hitlerowskimi

Tydzień przed atakiem na Polskę, w sierpniu 1939 r., ministrowie spraw zagranicznych Rosji i Niemiec podpisali umowę znaną jako

pakt Ribbentrop-Mołotow.

Zawierała ona **tajny** protokół

o napaści i kolejnym rozbiorze Polski.

Zaledwie 20 lat po odzyskaniu wolności – następny rozbiór Polski

W celu ułatwienia realizacji swoich zaborczych planów Niemcy nawiązali przyjazne stosunki z Rosją i podpisali w Moskwie, w obecności Stalina, umowę o nieagresji i kolejnym rozbiorze Polski.

Inwazja Niemców i Sowietów na Polskę

Wybuch II Wojny Światowej

W dniu 1 września 1939 r. armie niemieckie wkroczyły do Polski z zachodu, południa i północy. 17 września Rosja napadła na Polskę ze wschodu, czyli z czwartej strony.

Polska, jako jedyny kraj w II Wojnie Światowej, została zaatakowana ze wszystkich stron przez dwie najpotężniejsze armie w Europie.

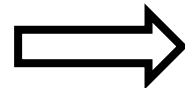
Oprócz tego Polska została zaatakowana od wewnątrz przez wielu Niemców mieszkających w Polsce, tzw. „piątą kolumnę”, która wywoływała chaos i utrudniała obronę przez dywersję.

Rozkaz Hitlera dla specjalnych formacji wojskowych SS

„...daję bezwzględny rozkaz, aby bez litości zabijać mężczyzn, kobiety i dzieci polskiego pochodzenia i języka.”

Raport z przemowy Hitlera, który znajduje się w Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie

I HAVE ISSUED A COMMAND - AND I'LL HAVE ANYBODY WHO UTTERS BUT ONE WORD OF CRITICISM EXECUTED BY A FIRING SQUAD - THAT OUR WAR AIM DOES NOT CONSIST IN REACHING CERTAIN LINES, BUT IN THE PHYSICAL DESTRUCTION OF THE ENEMY. ACCORDINGLY, I HAVE PLACED MY DEATH-HEAD FORMATIONS IN READINESS - FOR THE PRESENT ONLY IN THE EAST - WITH ORDERS TO THEM TO SEND TO DEATH MERCILESSLY AND WITHOUT COMPASSION. MEN, WOMEN, AND CHILDREN OF POLISH DERIVATION AND LANGUAGE. ONLY THUS SHALL WE GAIN THE LIVING SPACE (LEBENSRAUM) WHICH WE NEED. WHO, AFTER ALL, SPEAKS TODAY OF THE ANNIHILATION OF THE ARMENIANS?

ADOLF HITLER, AUGUST 22, 1939.
ACCORDING TO REPORTS RECEIVED BY THE ASSOCIATED PRESS
BUREAU CHIEF IN BERLIN, LOUIS LOCHNER

Inwazja Niemców i Sowietów na Polskę Wybuch II Wojny Światowej (c.d.)

**Dzień napaści Niemiec na Polskę,
1 września 1939 r., uważany jest za początek
II Wojny Światowej.**

Stany Zjednoczone przystąpiły do II Wojny Światowej dopiero 7 grudnia 1941 r., po ataku Japonii na Pearl Harbor, czyli dwa lata później.

Nowy podział Polski między Niemcy i Rosję Sowiecką

Wyniszczenie narodu polskiego – główny cel „Traktatu Przyjaźni” między agresorami

Po zajęciu Polski, Rosja i Niemcy kontynuowały współpracę. Podpisały „Traktat Przyjaźni”, w którym zobowiązały się ściśle współpracować **w likwidacji narodu polskiego.**

Niemcy dokonywali masowych aresztowań. Zatrzymanych torturowali lub od razu wywozili do obozów koncentracyjnych, gdzie większość po kilku miesiącach umierała z głodu, chorób i pracy ponad siły.

Obóz Auschwitz został założony początkowo tylko dla Polaków.

Sowieci mieli swoje metody niszczenia narodu polskiego na terenach, które zajęli: **w tajemnicy dokonywali masowych egzekucji i wywozili Polaków na Syberię.**

Katyń

- Kto z was słyszał nazwę Katyń?
- Co wydarzyło się w Katyniu? Kiedy?
- Z czym kojarzy się miejsce Katyń dla Polaków?
- Czy słyszeliście o pomnikach katyńskich lub je widzieliście?

Mordowanie jeńców wojennych w Katyniu i innych miejscach

Jednym z ważnych sowieckich celów była eksterminacja oficerów wojska polskiego oraz innych osób, które uważali za mające wpływ na budowanie polskiej świadomości narodowej i społecznej.

W kwietniu i maju 1940 r. Rosjanie wymordowali strzałem w tył głowy 22 tys. osób w kilku miejscach w Rosji. **Tylko jedno takie miejsce zostało odkryte 3 lata po zbrodni** (w pobliżu wsi Katyń, niedaleko Smoleńska) i stało się znane światu jako miejsce gdzie dokonana została **Zbrodnia Katyńska**.

Inne miejsca zidentyfikowano dopiero po upadku Związku Sowieckiego, a niektórych nie zidentyfikowano do dziś.

Mordowanie jeńców wojennych w Katyniu i innych miejscach (c.d.)

Większość ofiar zbrodni stanowili oficerowie i żołnierze Wojska Polskiego.

Wymordowanie tysięcy żołnierzy państwa walczącego z Hitlerem, których Sowieci wzięli do niewoli jako jeńców wojennych, w czasie kiedy nie było działań wojennych między Polską a Rosją Sowiecką, jest unikalną, jedyną tego typu zbrodnią w XX wieku, łamiącą prawo międzynarodowe.

To również był akt ludobójstwa.

Scena z filmu „Katyn” Andrzeja Wajdy

СССР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

13 марта 1940 г.

№ 494/5

г. МОСКВА

13 144 07
СОВ. СЕКРЕТНО

от 5. III - 40

ЦК ВКП(б)

ТОВАРИЩУ СТАЛИНУ

В лагерях для военнопленных НКВД СССР и в тюрьмах западных областей Украины и Белоруссии в настоящее время содержится большое количество бывших офицеров польской армии, бывших работников польской полиции и разведывательных органов, членов польских националистических к-р партий, участников вскрытых к-р повстанческих организаций, перебежчиков и др. Все они являются заклятыми врагами советской власти, проникнутыми ненавистью к советскому строю.

Военнопленные офицеры и полицейские, находясь в лагерях, пытаются продолжать к-р работу, ведут антисоветскую агитацию. Каждый из них только и ждет освобождения, чтобы иметь возможность активно включиться в борьбу против советской власти.

Органами НКВД в западных областях Украины и Белоруссии вскрыт ряд к-р повстанческих организаций. Во всех этих к-р организациях активную руководящую роль играли бывшие офицеры бывшей польской армии, бывшие полицейские и жандармы.

Среди задержанных перебежчиков и нарушителей гос-

Т. Калинин-24
К. Казанович-24

No. 794/B
Top Secret

Central Committee of the All Union Communist Party (b)
To Comrade Stalin

In the USSR NKVD prisoner-of-war camps and prisons of the western regions of Ukraine and Belorussia, there are at present a large number of former officers of the Polish Army, former workers in the Polish police and intelligence organs, members of Polish nationalist c-r parties, participants in exposed c-r insurgent organizations, refugees, and others. They are all sworn enemies of Soviet power, filled with hatred for the Soviet system of government.

Prisoner-of-war officers and police in the camps are attempting to continue their c-r work and are conducting anti-Soviet agitation. Each one of them is just waiting to be released in order to be able to enter actively into the battle against Soviet power.

The NKVD organs in the western oblasts of Ukraine and Belorussia have exposed several c-r insurgent organizations. In all these c-r organizations, an active guiding role is played by former officers of the former Polish Army and former police and gendarmes.²⁹¹

Decyzja o rozstrzelaniu jeńców wojennych podpisana przez Stalina, i jego współpracowników Woroszyłowa, Mołotowa i Mikojana. Ponadto na lewym marginesie znajdują się adnotacje potwierdzające, że Kalinin i Kaganowicz również poparli tę decyzję.

Dlaczego Stalin wymordował jeńców wojennych?

- Rządy komunistyczne (skrajnie lewicowe) władzę opierają na terrorze, morderstwach, zdradzie i kłamstwach;
- Tak Stalin jak i Hitler czuli się bezkarni, wierzyli że ich zbrodnie można ukryć, sfałszować, zminimalizować – nie obawiali się konsekwencji, że będą kiedyś musieli odpowiadać za swoje czyny;
- Prawdopodobnie dużą rolę odgrywała też chęć zemsty za zwycięskie odparcie agresji Rosji Sowieckiej na Polskę w 1920 r. i za uniemożliwienie przez żołnierzy polskich marszu sowieckich armii na Zachód i narzucenia komunizmu całej Europie.

Odkrycie grobów katyńskich

Mogiły zostały wskazane Niemcom przez miejscową ludność na początku 1943 r. W dniu 13 kwietnia tego roku radio niemieckie nadało komunikat o odkryciu masowych grobów, w których znajdowały się ciała zaginionych polskich oficerów.

Parę dni później radio Moskwa nadało komunikat, że jest to jedynie niemiecka propaganda i że to Niemcy dokonali tej zbrodni. Prezydent USA Roosevelt i premier Wielkiej Brytanii Churchill zachowali milczenie.

Informacja ta stworzyła poważny problem dla zachodnich Aliantów, ponieważ przedstawione fakty wskazywały, że zbrodni dokonali Rosjanie, z którymi Alianci wtedy ściśle współpracowali.

Jeden z ośmiu dołów śmierci w Katyniu

Mogilami jestznaczona historia Polski... Takiej mogiły jeszcze nie było.

(słowa, które wypowiedział Waclaw Lachert 14 maja 1943 r., prezes Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża, w czasie ekshumacji, do której Niemcy zaprosili przedstawicieli PCK)

Niemcy, aby udowodnić, że to nie oni, lecz Rosjanie wymordowali żołnierzy polskich, zaprosili przedstawicieli Aliantów i wielu innych krajów na miejsce zbrodni.

Dziesięcioosobowa delegacja polska Czerwonego Krzyża zgodziła się współpracować przy ekshumacji. Pod nadzorem Niemców wydobyte zwłoki umieszczano na noszach i skrupulatnie przeszukiwano gromadząc wszelkie dokumenty: notatki, pamiętniki, portfele, zdjęcia, a nawet części mundurów, następnie ciała chowano w nowych wspólnych grobach. Wszystkie ważne materiały wkładano do kopert i zabezpieczono w 14 skrzyniach. Stanowiły one cenną wartość dowodową. Ich niezwykle losy są opisane przez Allena Paula w jego książce „Katyń”.

Z notatek i pamiętników wiemy, jak oszukano Polaków: mówiono im, że będzie wymiana jeńców. Żołnierze cieszyli się, że wkrótce będą wolni. Przed wywiezieniem z obozu do lasu katyńskiego dostali ekstra porcje jedzenia i nie odbierano im osobistych rzeczy.

Ballada o Katyniu – Jacek Kaczmarski

Dwa wykonania piosenki przez autora

[← Tutaj ilustracją jest dokumentalny film z ekshumacji katyńskich w 1943 r.](#)

Zsyłki na Syberię

Od lutego 1940 do czerwca 1941 roku, Rosjanie przeprowadzili cztery wywózki Polaków z zajętych ziem polskich w głąb Związku Sowieckiego. W ciągu roku wywieziono na Syberię i do Kazachstanu, do „niehumanitarnej ziemi”, ok. **1-2 milionów Polaków**, całe rodziny z dziećmi.

Jednymi z pierwszych ofiar wywózki były **rodziny jeńców zamordowanych w Katyniu**. Była to straszliwa, wielodniowa podróż wagonami towarowymi, nieprzystosowanymi do przewozu ludzi, nieogrzewanymi, bez urządzeń sanitarnych, zamykanymi dla uniemożliwienia ucieczki, otrzymując głodowe porcje.

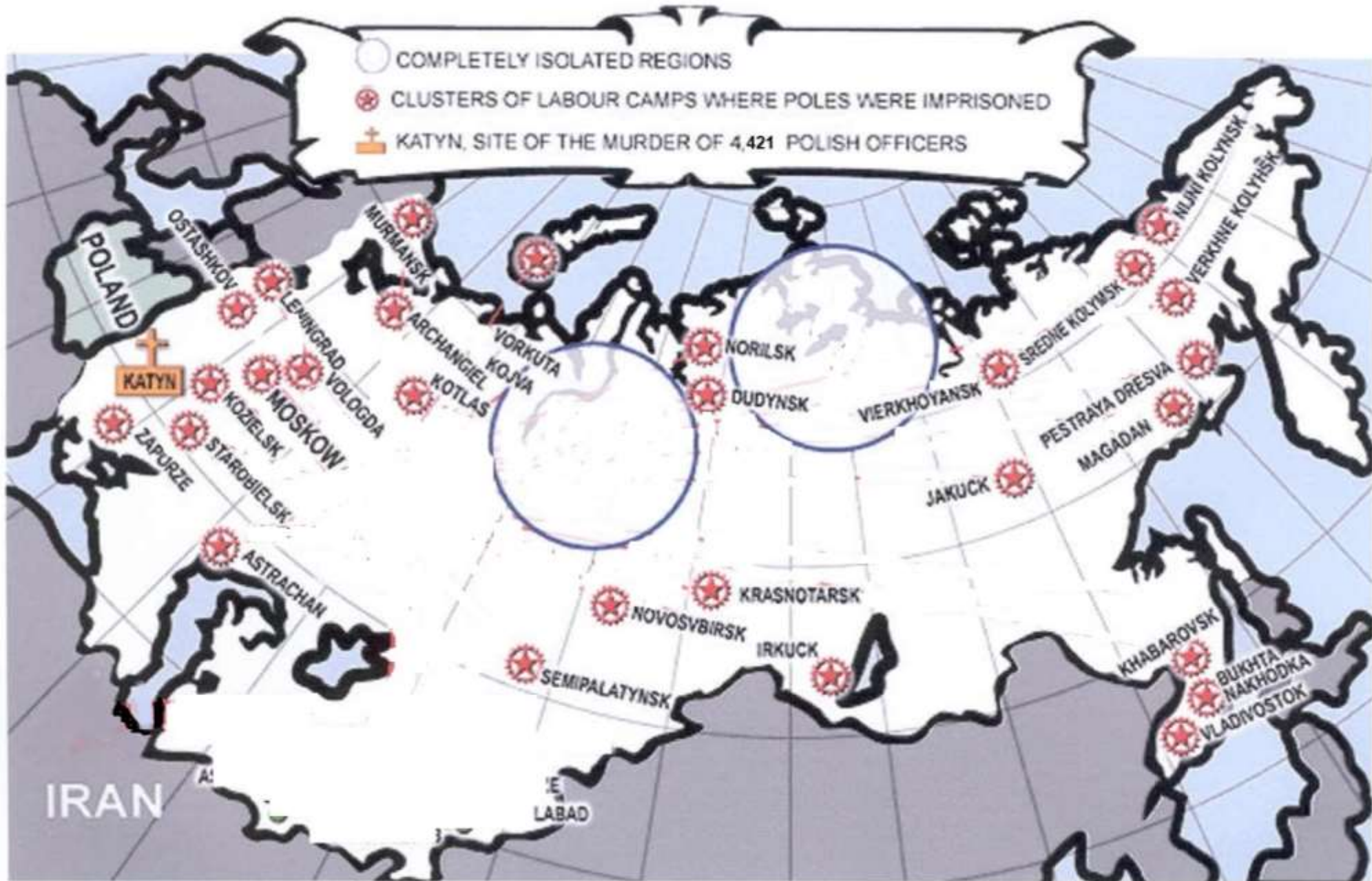
Wywożono Polaków z zamiarem, że nigdy z Syberii nie wrócą... że umrą w drodze albo w miejscu zstąpienia z głodu, zimna, chorób i wyczerpania.

Sybiracy – Polacy zesłani na Syberię

[10.02.1940 r. – Pierwsza wojenna deportacja Polaków na wschód ZSRR \(belsat.eu\)](http://belsat.eu)

Miejsca zsyłek Polaków

Realia deportacji

Relacja z pierwszej deportacji:

Deportacja przeprowadzona przez NKWD 10 lutego 1940 r. odbyła się w straszliwych warunkach, które dla wielu były wyrokiem śmierci. W czasie jej realizacji temperatura dochodziła nawet do -40°C .

Na spakowanie się wywożonym dawano od kilkudziesięciu do kilkunastu minut. Bywało i tak, że nie pozwalano zabrać ze sobą niczego.

Realia deportacji (c.d.)

Wtargnięcie sowieckich funkcjonariuszy tak opisywał kilkunastoletni wówczas chłopiec z powiatu dubieńskiego na Wołyniu (z książki “W czterdziestym nas Matko na Sibir zesłali”. Polska a Rosja 1939-1942; **zachowano oryginalną pisownię tekstu**):

N.K.W.D. wpadli jak wilki z naganami i sztyletami do naszego domu, zaczęli niszczyć obrazy święte, łamali meble, wyzywać nas od polskich burżuij. Ojca z oka nie spuszczała wciąż pytali się o broń, której tatuś nie miał, więc poczęli wrywać deski z podłogi, wyzucać ubranie z szaf, łamać łóżka. Po godzinnym zniszczeniu naszego domu kazano nam zbierać się przyczym wolno nam było zabrać trochę odzierzy i tylko 5 kg mąki, choć wywieziono nas 5 cioro. Jak więźni pod naganem wprowadzono nas na sanie i powieziono przez miasto jako pośmiewisko do stacji.

Pomnik Poległym i Pomordowanym na Wschodzie

Warszawa
odświeżony 17 września 1995 r.

Upamiętnia ofiary
sowieckiej inwazji
na Polskę w czasie
II wojny światowej
i późniejszych represji

Zatajanie i zakłamywanie zsyłek Polaków na Syberię oraz Mordu Katyńskiego

Komunistyczny rząd narzucony Polsce przez Sowietów po II Wojnie Światowej zatajał i zakłamywał przez 45 lat zbrodnię katyńską i wywózki na Syberię. Terrorem doprowadził do tego, że Polacy bali się nawet wymieniać słowo Katyń i mówić o zbrodniach sowieckich.

O zbrodniach niemieckich, zwłaszcza na Żydach, mówiło się bardzo dużo, podobnie jak i obecnie.

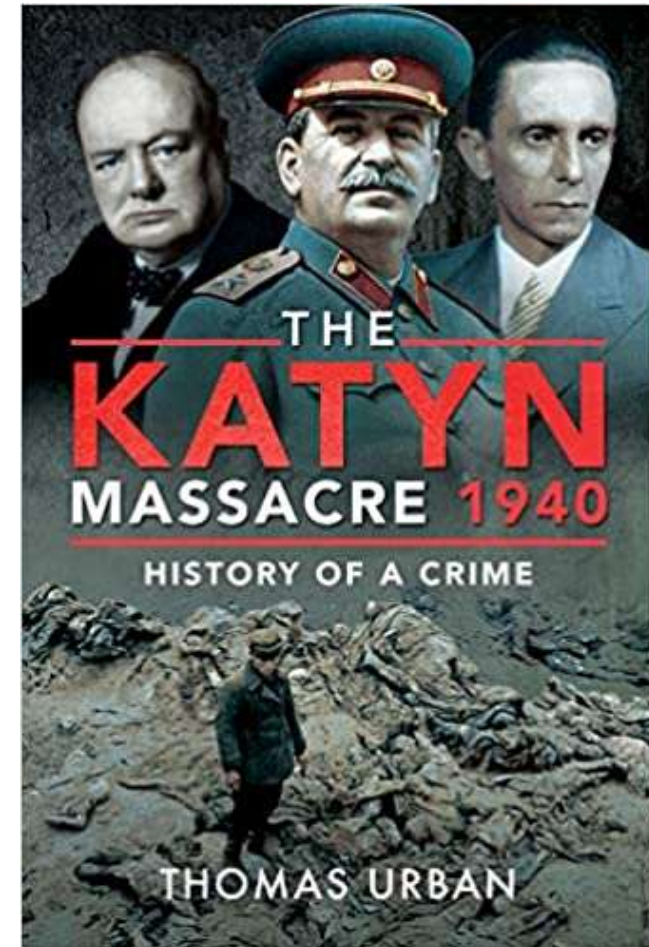
Zatajanie i zakłamywanie zsyłek Polaków na Syberię oraz Mordu Katyńskiego (c.d.)

Zbrodnia Katyńska nadal pozostaje zbrodnią nie osądzoną i bez kary. **Przez wiele lat prawdę o tej zbrodni ukrywały Ameryka i Anglia będące sojusznikami Stalina.** Kongres USA uznał prawdę o Katyniu dopiero po 10 latach, pod naciskiem Kongresu Polonii Amerykańskiej (raport Komisji Kongresu USA – tzw. Komisji Maddena).

Również dzisiaj pełna prawda o tej zbrodni jest w szczególny sposób przemilczana. Kongres USA do dzisiaj odmawia nazwania tego mordu ludobójstwem (genocide), pomimo że spełnia ono definicję ONZ z 1949 r. Nie upamiętnił 80-tej rocznicy Katynia uchwaleniem odpowiedniej rezolucji, o co zabiegała Polonia.

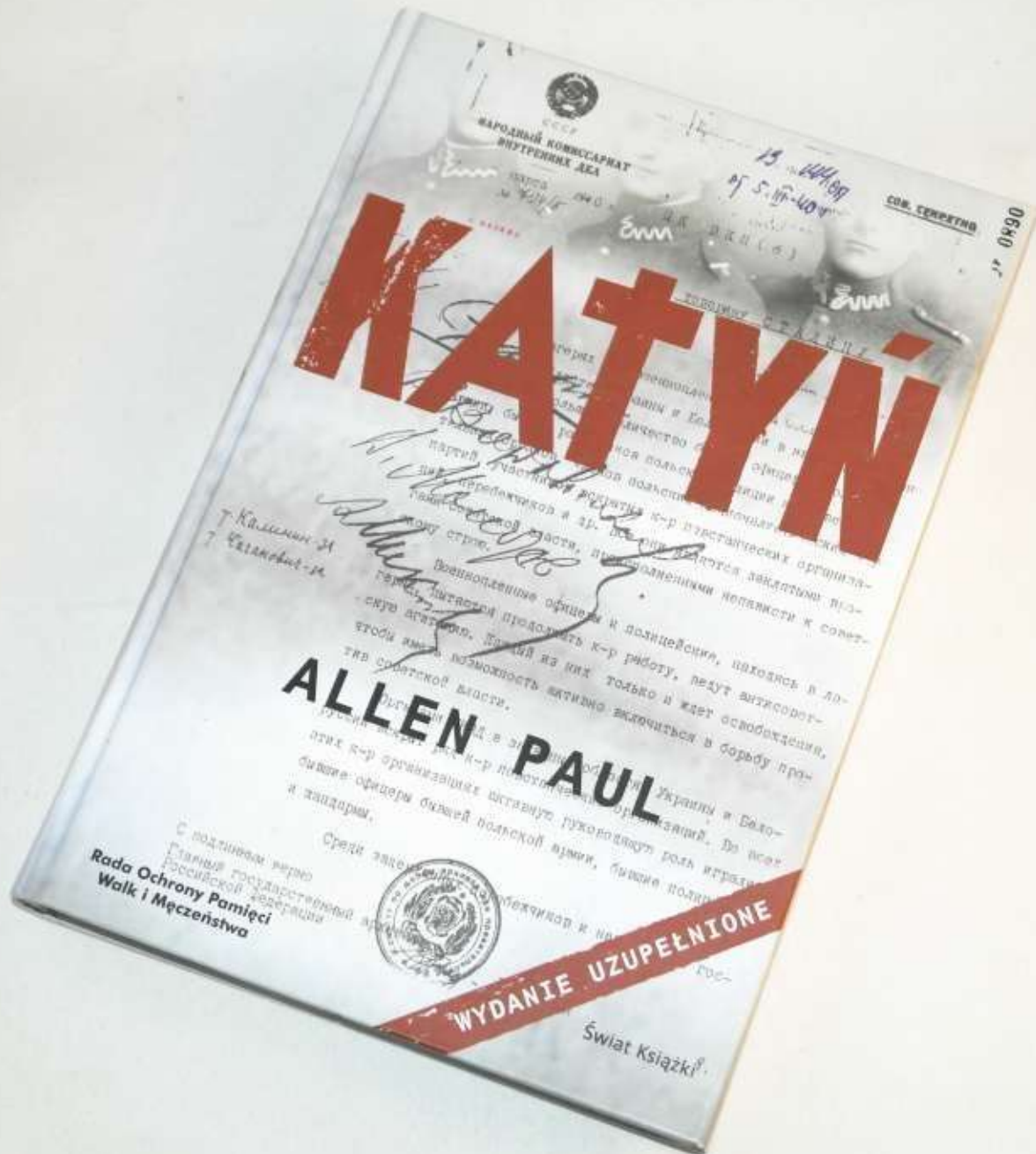
Kolejny przykład zakłamywania
prawdy o Katyniu:
Książka Thomasa Urbana, wydana 28
grudnia, 2020 r. Autor lansuje tezę,
że Alianci nie wiedzieli, że sprawcami
zbrodni byli Sowieci.

Na okładce: Churchill, Stalin i Goebbels

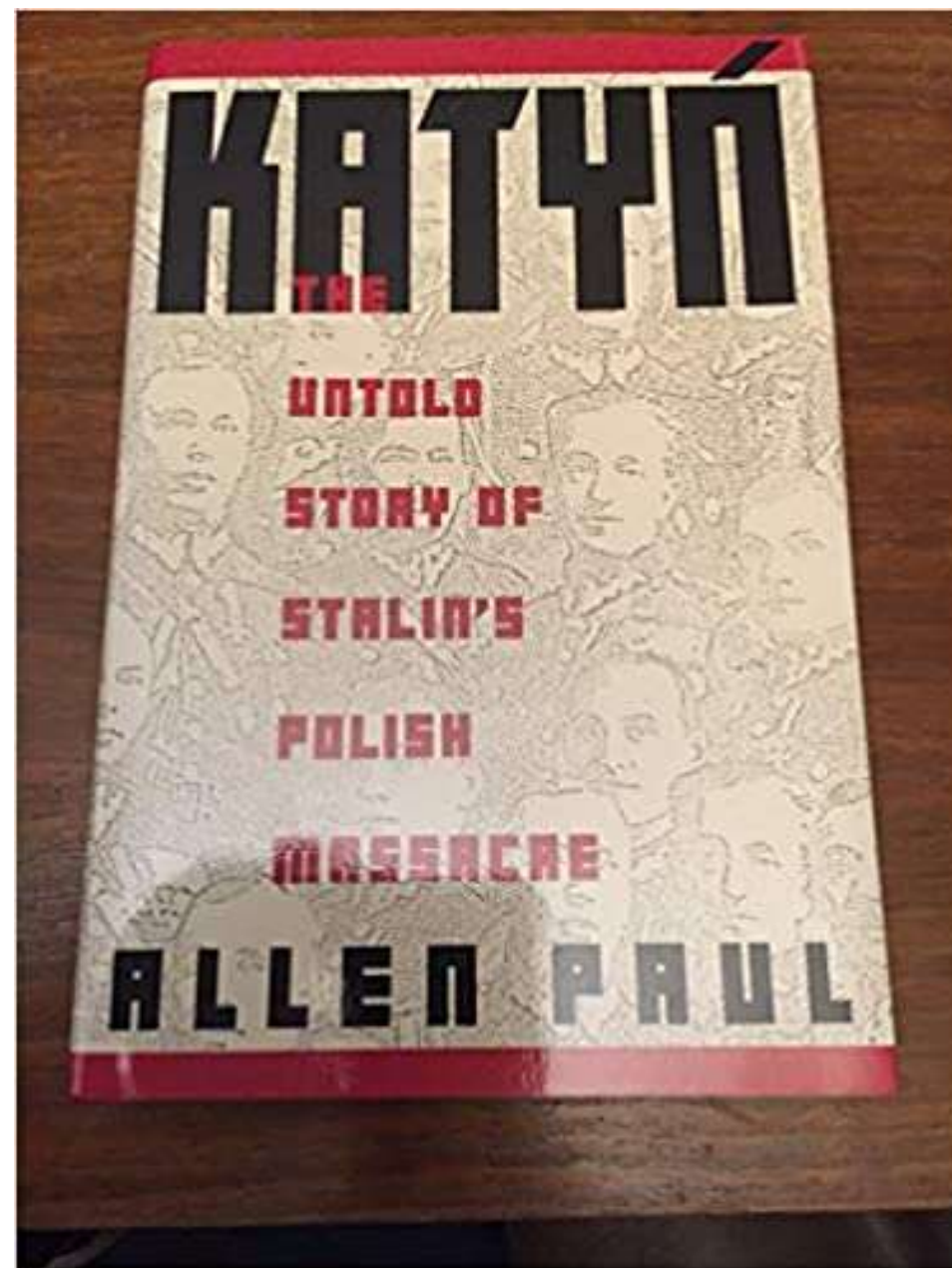
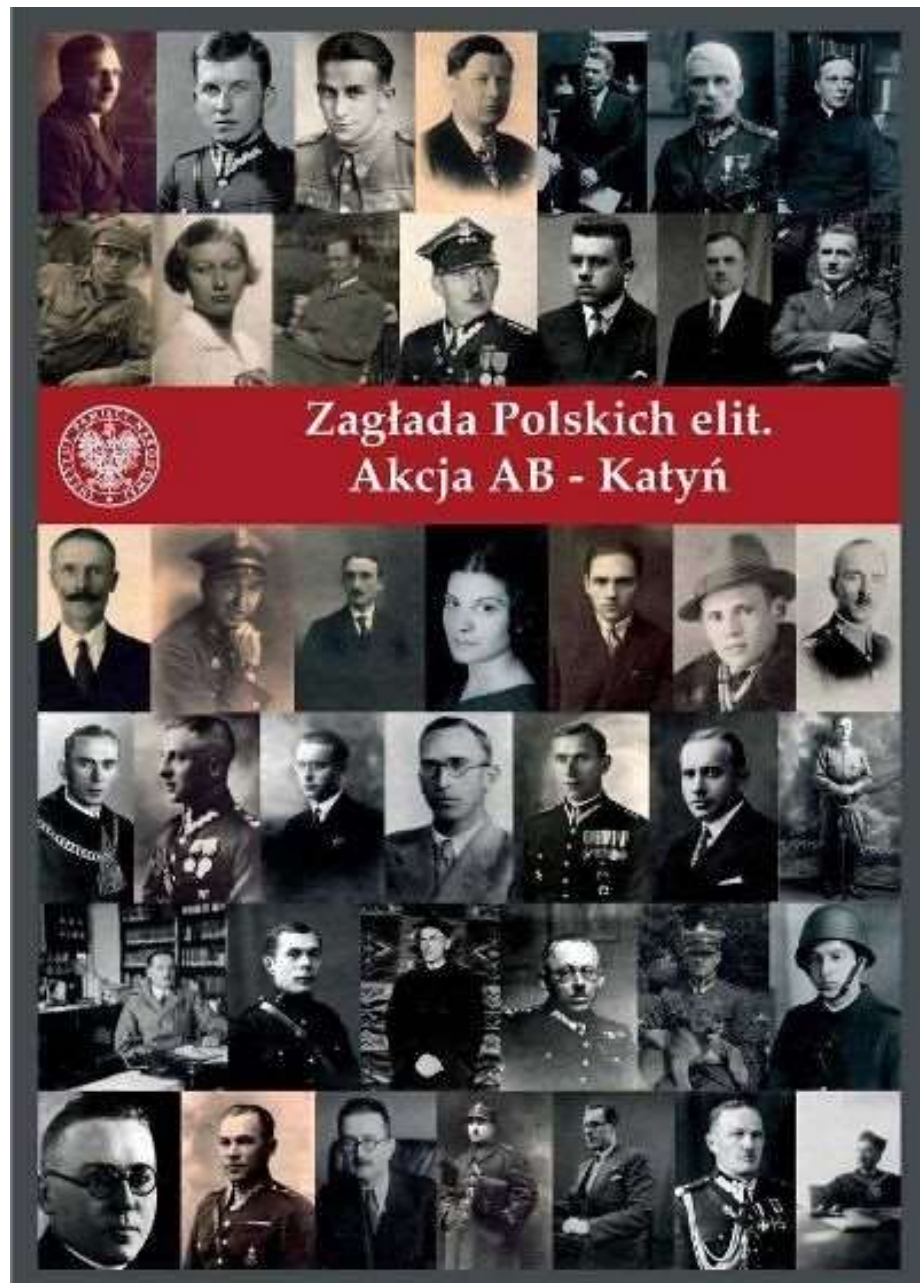
<https://www.barnesandnoble.com/w/the-katyn-massacre-1940-thomas-urban/1137594085>

Fragment wstępu do polskiego wydania książki Allena Paula „Katyń” z roku 2006:

„Jestem Amerykaninem bez polskich korzeni, nie mówię po polsku [...] Zająłem się sprawą Katynia zdumiony, że tak straszna zbrodnia jest zupełnie nieznaną na Zachodzie. Przekonałem się, że również sami Polacy mają często mgliste pojęcie o wydarzeniach, które można śmiało uznać za stalinowską wersję „ostatecznego rozwiązania” (final solution) sprawy polskiej.”

Co chcemy zapamiętać

- Ludobójczy charakter **Operacji Polskiej**, którą Sowieci przeprowadzili przed II Wojną Światową;
- **Pakt Ribbentrop-Mołotow** prowadzący do wspólnej inwazji Niemiec i Rosji na Polskę i wybuchu II Wojny Światowej 1 września 1939 r.;
- Że Polska jako jedyny kraj II Wojny Światowej była zaatakowana ze wszystkich stron przez dwa mocarstwa i jednocześnie od wewnątrz przez wielu polskich Niemców;
- Metody eksterminacji narodu polskiego przez Niemców i Rosjan;
- **Zbrodnię Katyńską**, będącą szczególnym przykładem kontynuacji sowieckiego **ludobójstwa** na Polakach;
- **Czystkę etniczną** (ethnic cleansing): Sowieci wywieźli ok. 1-2 milionów Polaków na Syberię dla zlikwidowania ich obecności na terenach wschodniej Polski;
- Ukrywanie i fałszowanie prawdy o sowieckich zbrodniach na narodzie polskim, zarówno przez komunistów jak i przez władze krajów Zachodu.

Pomniki upamiętniające Zbrodnię Katyńską

Przez wiele lat pomniki poświęcone zbrodni katyńskiej nie miały szans powstania nawet w krajach niebędących pod wpływami ZSRR.

Pierwszy obelisk z napisem „KATYN 1940“ umieszczono na **londyńskim** cmentarzu Gunnersbury dopiero w roku 1976.

Na znak protestu przeciwko bojkotowi uroczystości odsłonięcia pomnika przez ówczesny rząd, wnuk premiera Churchilla napisał głośny list, w którym oskarżył władze, że boją się drażnić Moskwę.

Toronto, Ontario, Kanada

odsłonięty 14 września 1980 r.

Pomnik w Toronto stał się pierwszym na świecie pomnikiem katyńskim w miejscu publicznym na terenie miejskim. Powstał dzięki determinacji Kongresu Polonii Kanadyjskiej, a w szczególności pułkownika Tadeusza K. Wałkowskiego.

Ówczesny premier Kanady [Pierre Trudeau](#), obawiając się reakcji sowieckich, nie pozwolił dwóm politykom polskiego pochodzenia, senatorowi i posłowi, wziąć udziału w uroczystościach z ramienia rządu.

Johannesburg

jedyny pomnik katyński w Afryce

Pomnik powstał z inicjatywy miejscowej Polonii. W dniu 9 maja 1981 roku został poświęcony przez polskiego biskupa i odsłonięty w asyście miejscowych Polaków oraz władz południowoafrykańskich.

Na pomniku znajdują się dwie dodatkowe tablice. Pierwsza upamiętnia 69 południowoafrykańskich lotników, którzy stracili życie w 1944 roku, niosąc pomoc [powstaniu warszawskiemu](#), a druga – walkę żołnierzy Armii Krajowej.

Doylestown, Pennsylvania, USA

odślonięty 14 sierpnia 1988 roku.

Pomnik zaprojektowany i wykonany przez Andrzeja Pityńskiego, o wysokości ok. 10 metrów, składa się z granitowego cokołu oraz z wykonanej z brązu rzeźby przedstawiającej husarza, który przyklęknął na jedno kolano, wsparty na mieczu.

Na cokole znajdują się dwie tablice, pierwsza z napisem KATYŃ 1940, a druga z napisem SMOLEŃSK 2010, którą dodano w 2011 roku.

Jersey City, New Jersey, USA odsłonięty 19 maja 1991 r.

zaprojektowany i wykonany
przez Andrzeja Pityńskiego.

Pierwszy pomnik katyński
w Stanach Zjednoczonych stojący
na otwartej przestrzeni miejskiej
przy ujściu rzeki Hudson.

W kwietniu 2018 roku burmistrz Jersey
City ogłosił, że w tym reprezentacyjnym
miejscu chce utworzyć park i usunąć
stamtąd pomnik.

Decyzja ta spowodowała protesty
Polonii wspierane przez inne grupy
etniczne, których efektem było
postanowienie Rady Miasta
o pozostawieniu pomnika na prawach
użytkowania wieczystego.

Pomnik Katyński w Jersey City w dniu ataku terrorystycznego na World Trade Center w Nowym Jorku 11 września 2001 r.

Na zdjęciu widać płonące wieże WTC na drugim brzegu rzeki Hudson, w tle Pomnika Katyńskiego w Jersey City i zgromadzonych w pobliżu świadków tej tragedii.

Po tym wydarzeniu w cokół Pomnika Polonia wmontowała tablicę, poświęconą ofiarom tego ataku.

Fot.: Walter Kowalchouk

Baltimore, Maryland, USA

odsłonięty 19 listopada 2000 roku.
Autorem jest Andrzej Pityński

Monument, o wysokości 20 m, ma formę wykonanej z brązu rzeźby przedstawiającej złociste płomienie, w które wkomponowane są posągi zamordowanych polskich oficerów, jeden z nich przedstawia por. Janinę Lewandowską, (jedyną kobietę, którą zamordowano w Katyniu) oraz wybitne postacie z historii Polski:

[Bolesław I Chrobry,](#)

[Zawisza Czarny z Garbowa,](#)

[Władysław III Warneńczyk,](#)

[Jan III Sobieski,](#)

[Tadeusz Kościuszko,](#)

[Kazimierz Pułaski^{\[5\]}](#)) i [godło Polski](#)

Katowice, Polska

odślonięty 24 maja 2001 roku.

Rzeźba przedstawia więźniów katyńskich: policjanta i dwóch oficerów, stojących nad dołem śmierci.

Chicago, Illinois, USA

odślonięty 17 maja 2009 roku
autorem jest Andrzej Seweryn

Poświęcenia pomnika, dokonał prymas
Polski kardynał Józef Glemp;
w ceremonii wziął udział przedstawiciel
rządu polskiego Witold Waszczykowski,
który odczytał list od Prezydenta
RP Lecha Kaczyńskiego skierowany do
uczestników uroczystości.

Witomiła Wołk-Jeziarska,
poetka, córka oficera
Wojska Polskiego
zamordowanego
w Katyniu w 1940 r.,
opowiada o losach
swojego Ojca i swojej
rodziny zesłanej w głąb
Rosji Sowieckiej

Janina Rychalska, córka
oficera katyńskiego

Pytania?
Komentarze?
Zasłyszane historie rodzinne?